

Analyse

Brussel, 28 maart 2024

Energiecrisis bij de gezinnen en bedrijven

Een studie van de energiefacturen van bedrijven en gezinnen

door Nicolas Soenen en Annelore Van Hecke

Belfius Strategic Research

Key take-aways

- De energiekost voor de bedrijven ligt in 2023 nog steeds 27% tot 55% procent hoger dan in 2019.
- Tijdens het energiecrisisjaar 2022 stijgt de mediaan energiefactuur van de gezinnen dankzij het grote aantal vaste contracten en de overheidssteun “slechts” met 4,4%. Zowat 10% van de gezinnen ziet z'n energiefactuur minstens verdubbelen. Een groot deel van de gezinnen heeft echter ook een daling van de factuur meegemaakt.
- De sterke toename van de energie-inflatie in 2022, die de totale inflatie aanvuurde, staat in schril contrast met een beperkte toename van de energiefacturen voor het merendeel van de consumenten. Wij stellen ons dan ook vragen bij de berekeningswijze van de consumptieprijsindex.

1. Inleiding

Nu we de energiecrisis min of meer achter ons gelaten hebben, is het tijd voor een evaluatie van de impact op de energiefacturen van onze Belgische bedrijven en gezinnen.

Na de fenomenale stijging in 2021 en 2022, stabiliseerden de groothandelsprijzen voor elektriciteit, gas en olie in 2023 terug op een lager niveau (zie

Figuur 1). De prijzen voor energie bleven echter hoger dan vóór de energiecrisis. Gemiddeld waren de elektriciteitsprijzen in 2023 nog meer dan tweemaal zo hoog, gas was nog bijna driemaal zo duur en de olieprijzen noteerden 30% hoger dan in 2019.

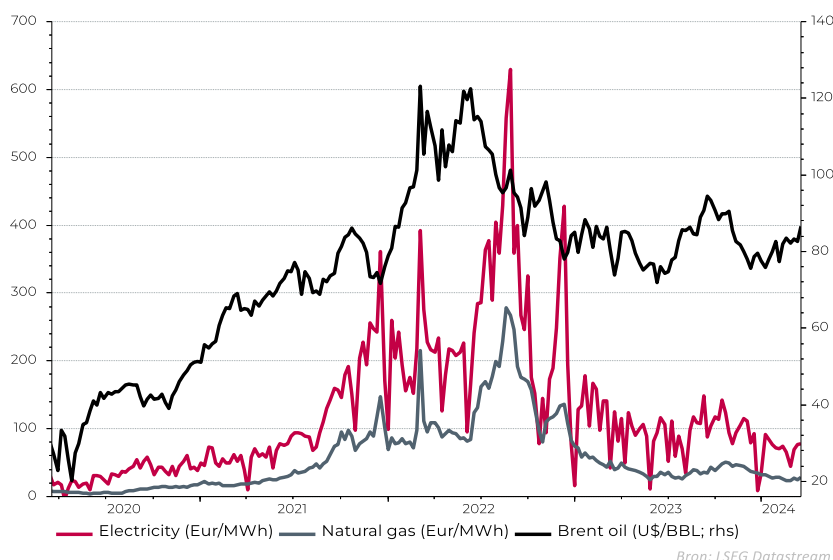

Wat was de impact van deze woelige periode op de energiefacturen van onze bedrijven? Zijn de energiekosten, in navolging van de energieprijzen op de groothandelsmarkten, vorig jaar in dezelfde mate terug gedaald?

En hoe hebben de gezinnen de energiecrisis doorstaan? Konden de overheidsmaatregelen de kwetsbare gezinnen beschermen?

Belfius Strategic Research onderzocht dit op basis van geanonimiseerde transactiegegevens van individuele en bedrijfsklanten van Belfius.¹

Figuur 1: Evolutie van de energieprijzen
Evolution of energy prices

2. De energiekosten van bedrijven

Laten we eerst een kijkje nemen bij de bedrijven. We delen de Belgische ondernemingen op in verschillende sectoren op basis van de zogenaamde primaire NACE-classificatie van hun activiteit. Op deze manier maken we een onderscheid tussen industrie, de bouwsector, horeca, klein- en groothandel en de dienstensector. Per sector bekijken we de evolutie van de energiekosten per maand en per sector voor het mediaan bedrijf. Het mediaan bedrijf is het bedrijf dat zich exact in het midden bevindt wanneer je alle bedrijven zou rangschikken van de laagste naar de hoogste energiekosten. Bedrijven met uitzonderlijk hoge of lage energiefacturen

¹ We selecteren de huishoudens en bedrijven die tussen 2019 en 2023 systematisch energierekeningen hebben betaald en komen zo tot een steekproef van 259.326 huishoudens en 12.232 bedrijven. De macro-economische representativiteit van onze steekproef bij de huishoudens werd afgetoetst aan de hand van de nationale statistieken m.b.t. de inkomensdistributie van Statbel. Bij de bedrijven werden de omzetstatistieken per sector vergeleken met deze van Statbel.

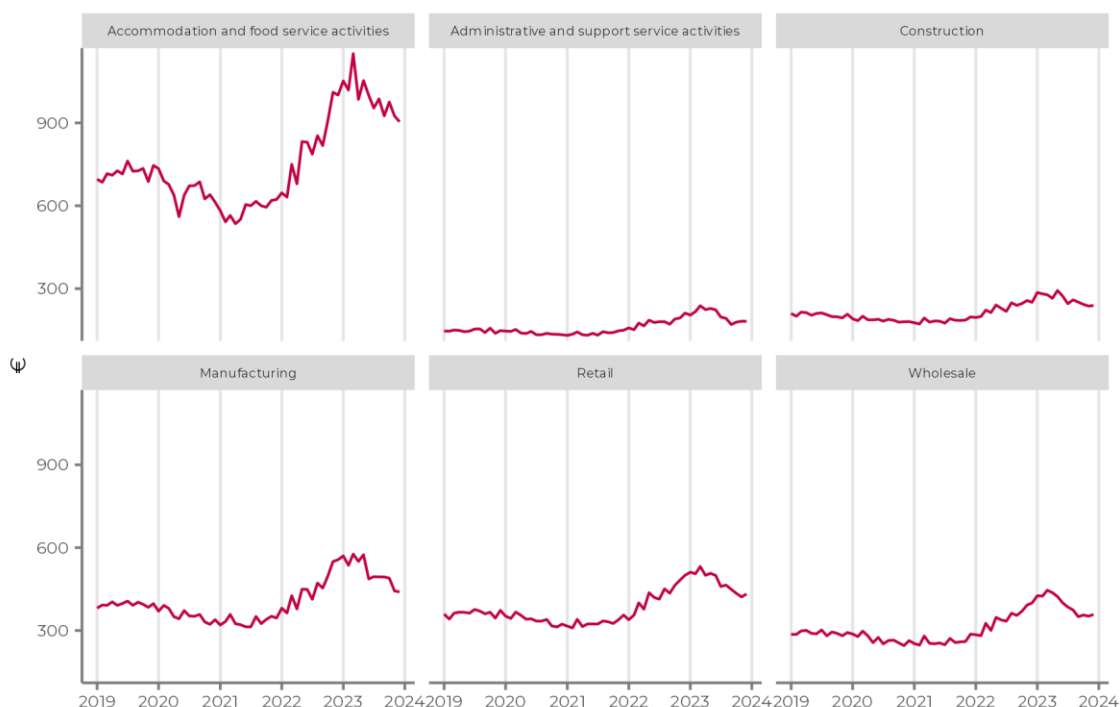

worden op die manier niet meegenomen.

Het resultaat wordt weergegeven in Figuur 2. Vanaf begin 2022 is een duidelijke stijging merkbaar van de energiekost binnen alle sectoren. Vooral de energie-intensieve sectoren van de horeca en de industrie zagen hun kosten stevig toenemen². Over het algemeen wordt het hoogtepunt bereikt tijdens het eerste kwartaal van 2023, waarna een daling wordt ingezet. Eind 2023 bevinden de energiefacturen van onze Belgische bedrijven zich echter nog op een hoger niveau dan voor de energiecrisis het geval was.

In Figuur 3, die de totale energiekost per jaar bekijkt, zien we dat de energiefactuur in 2022 met 35% tot 57% toenam, afhankelijk van de sector. In 2023 zien we een verdere toename met 2% tot maximaal 16% in de sectoren die we bestuderen.

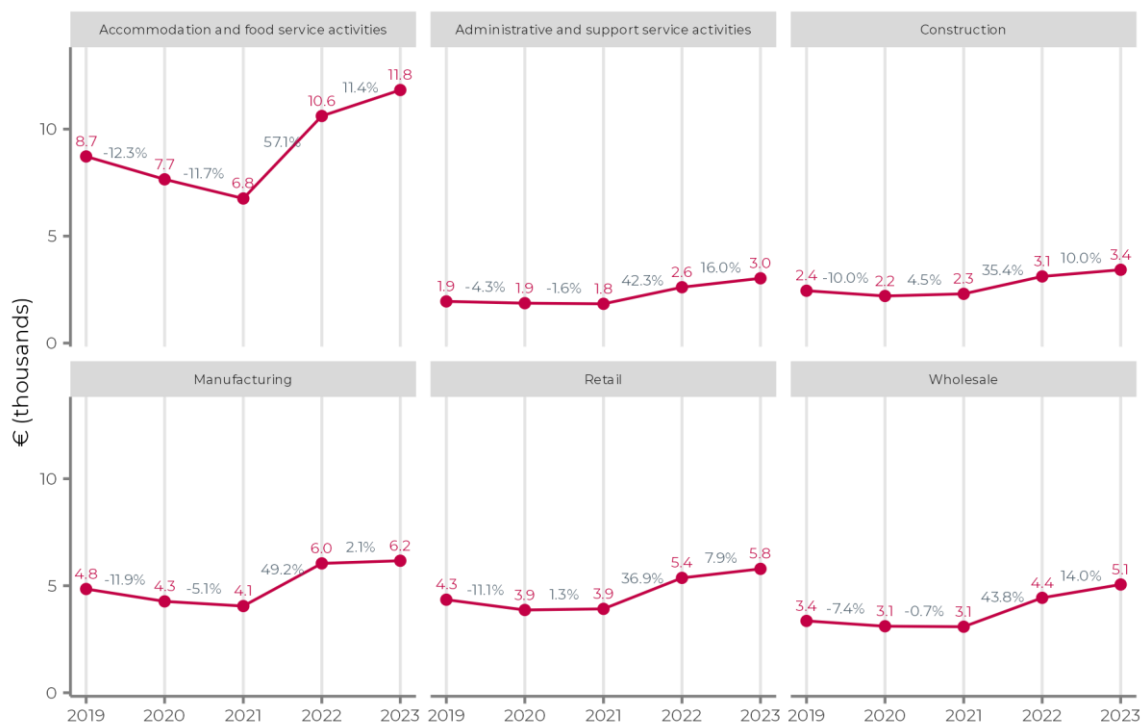
Figuur 2: Evolutie van de maandelijkse energiekosten van het mediaan bedrijf in elke sector (in €)

²In de energie-intensieve sectoren zien we zowel een toename van de energiefactuur in absolute termen, als een toename van het aandeel dat de energiekost heeft als % van de omzet.

Figuur 3: Evolutie van de jaarlijkse energiekosten van het mediaan bedrijf in elke sector (in 1000 €)

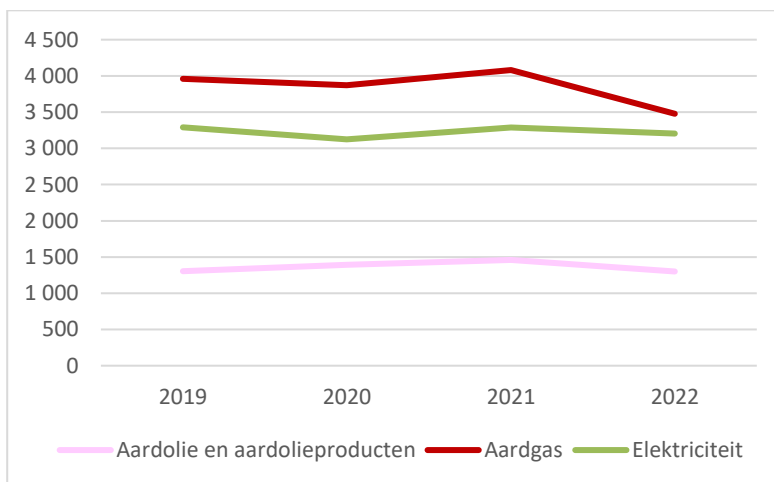
Drie conclusies op basis van bovenstaande grafieken dringen zich op. Enerzijds stellen we vast dat de gemiddelde kostenstijging in het crisisjaar 2022 minder groot was dan aanvankelijk werd gedacht. We stellen een stijging van 35% tot 57% vast ten opzichte van 2021, wat beduidend lager is dan de toename zoals ze werd ingeschat op basis van enquêtes bij bedrijven in 2022. Vergelijken we bijvoorbeeld met de resultaten van de ad hoc enquête van de Nationale Bank van België van 6 oktober 2022³. Daarin rapporteerden bedrijven eind september 2022 een toename van de elektriciteitskosten met gemiddeld 120% en een stijging van de gasfactuur met gemiddeld 140% ten opzichte van begin 2021. Dat is beduidend hoger dan wat wij in onze cijfers zien.

We zien volgende verklaringen voor deze verschillen. Ten eerste zijn de hoge gerapporteerde kostenstijgingen voor een deel gecompenseerd door de steunmaatregelen van de federale en regionale overheden in het kader van de energiecrisis (zie Kader 1).

³NBB, 6 oktober 2022, "De kostenstijging voor de ondernemingen zet de economische activiteit steeds meer onder druk en wordt niet volledig doorberekend in de verkoopprijzen", Ad hoc business survey.

De energiefactuur kan daarnaast ook lager uitgevallen zijn doordat bedrijven energie-efficiënter zijn gaan werken of hun productie hebben teruggeschroefd. In de enquête van de Nationale Bank geven ondernemingen aan dat hun productie in september 2022 met gemiddeld 4% was verminderd omwille van de hoge energiekosten. We gaan ervan uit dat dit effect nog sterker speelde in het laatste kwartaal van 2022. Vooral bedrijven in de industrie, vervoer en logistiek, en de bouwsector rapporteerden sterke productieverminderingen. Onderstaande Figuur 4 illustreert dat bedrijven in de industrie voornamelijk hun gasverbruik sterk hebben teruggedrongen in 2022.

Figuur 4: Energieverbruik in de industrie (in kiloton olie equivalent, bron: Statbel)

Tenslotte, zoals de Nationale Bank ook aangeeft, worden de resultaten van dergelijke enquêtes vaak vertekend door een “pessimism bias”. Uit enquêtegegevens is al vaker gebleken dat respondenten de economische situatie en vooruitzichten te pessimistisch inschatten.

Een tweede vaststelling is dat we, in plaats van een daling, in 2023 een verdere stijging van de energiefacturen van de bedrijven op jaarbasis zien die varieert tussen 2% en 16% naargelang de sector. Hieruit blijkt dus duidelijk dat vorig jaar de energiefacturen nóg wat hoger lagen dan in het zogenaamde crisisjaar 2022. De energiecrisis werd dus sterker gevoeld in 2023, het jaar waarin de energieprijzen grotendeels terug normaliseerden, dan in 2022.

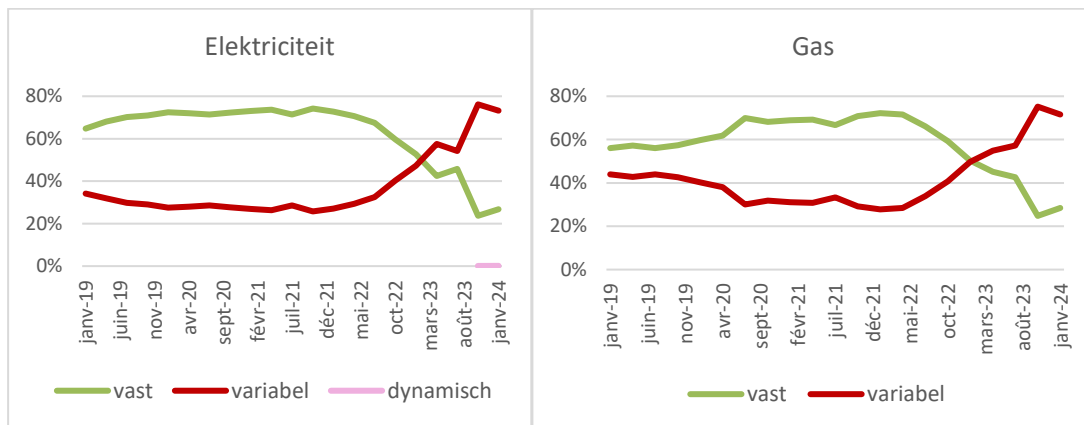
In energie-intensieve sectoren zoals de industrie kan deze verdere stijging in 2023 misschien deels verklaard worden doordat de productie die was stilgelegd, (gedeeltelijk) terug hernomen werd. Maar over het algemeen geven de cijfers van energieregulator CREG aan dat de gas- en elektriciteitsconsumptie over heel België verder daalde in 2023. Het gas- en

elektriciteitsverbruik nam in 2023 verder af met respectievelijk 5,6% en 4%.⁴ Hierdoor is het onwaarschijnlijk dat meerverbruik de hoofdoorzaak was van de verdere stijging van de energiekosten in 2023.

De verklaring van de hogere energiefactuur in 2023 is dat heel wat bedrijven in 2022 nog kon genieten van een energiecontract tegen vaste prijzen. De lagere energieprijzen van 2020 en 2021 zaten nog vastgeklit in deze contracten, waardoor prijsstijgingen op de groothandelsmarkten voor vele ondernemingen (nog) geen gevolgen hadden. Die tijdelijke bescherming valt voor vele bedrijven pas in 2023 weg wanneer het vaste contract ten einde loopt en er een omschakeling is naar nieuwe variabele of vaste energiecontracten op basis van hogere energieprijzen. In Figuur 5 geven cijfers van de Vlaamse energieregulator VREG aan dat pas in 2023 meer dan de helft van de kleine professionele afnemers in Vlaanderen in het bezit was van een variabel contract voor de levering van elektriciteit of gas.

Figuur 5: Aantal afnemers op een vast versus variabel energiecontract in Vlaanderen – kleinzakelijk (Bron: VREG)

Een laatste vaststelling is dat energie voor bedrijven in 2023 nog heel wat duurder was dan vóór de energiecrisis. De energiekost blijft zo'n 27% tot 55% hoger in vergelijking met het jaar 2019. Dit is niet verwonderlijk, aangezien ook de energieprijzen een stuk hoger blijven dan voorheen.

Kader 1: Overheidsmaatregelen om de bedrijven te ondersteunen tijdens de energiecrisis

Bedrijven konden genieten van een tijdelijke BTW-verlaging op aardgas van 21% naar 6% van 1 augustus 2022 tot en met 30 juni 2023. Vanaf 1 juli 2023 betalen zij

⁴ CREG, dec 2023, "Nota over de opvallende evoluties op de Belgische groothandelsmarkten voor elektriciteit en aardgas in 2023".

terug 21 % BTW. Die verlaging is zichtbaar op de energiefacturen vanaf september 2022 tot en met 30 juni 2023⁵.

De regionale overheden verleenden steun in de vorm van subsidies of belastingvrijstellingen aan bedrijven die een zeer sterke stijging van hun energiefactuur konden voorleggen⁶. In deze context betaalde Vlaanderen bijvoorbeeld een kleine 14 miljoen euro uit aan energiesteun aan Vlaamse bedrijven. Deze compensaties konden we in mindering brengen van de energiefacturen in onze analyse.⁷

Ook op andere manieren verleende de overheid steun aan bedrijven ten tijde van de energiecrisis, denk bijvoorbeeld aan het bijzonder stelsel van tijdelijke werkloosheid voor energie-intensieve bedrijven en de vermindering op de werkgeversbijdragen in de twee eerste kwartalen van 2023 ter compensatie van de loonindexering. Deze steunmaatregelen konden echter niet meegenomen worden in onze analyse.

3. De energiefactuur van de gezinnen

Laten we nu ook eens kijken hoe de gezinnen de energiecrisis doorstaan hebben. Hun energiefactuur was de afgelopen jaren niet alleen onderhevig aan de sterke schommelingen van de gas-, elektriciteits- en stookolieprijzen, maar werd ook heel sterk beïnvloed door de steunmaatregelen van de overheid in het kader van de energiecrisis (zie Kader 2).

Ook hier werken we in onze analyse met de mediaan energiefactuur, wat inhoudt dat de helft van de gezinnen een hogere energiefactuur heeft, en de andere helft van de gezinnen een lagere energiekost. Gezinnen die een uitzonderlijk lage of hoge energiefactuur hebben zorgen op die manier niet voor een vertekening van de cijfers.

Kader 2: Overheidsmaatregelen om de gezinnen te ondersteunen tijdens de energiecrisis

De federale overheid verlaagde de BTW op elektriciteit (vanaf maart 2022) en gas (vanaf april 2022) van 21% naar 6% en het recht op het sociaal tarief werd sterk uitgebreid. Van 1 februari 2021 tot 30 juni 2023 konden alle gezinnen die recht

⁵ De verschillen in btw die men voor augustus en eventueel september nog tegoed had, werden verrekend in de eerstvolgende jaarafrekening.

⁶ In Vlaanderen komen ondernemingen met een operationeel verlies en meer dan een verdubbeling van hun prijzen voor gas en/of elektriciteit in het vierde kwartaal van 2022, ten opzichte van 2021, in aanmerking voor steun. Ze moeten in 2021 minstens € 7.500 aan kosten voor gas en/of elektriciteit in hun Vlaamse vestigingen hebben. De steun bedraagt 25% tot 35% van de energie-meerkost, en wordt beperkt tot 80% van het operationeel verlies van het vierde kwartaal van 2022 (bron: www.vlaio.be).

⁷ Het Service Public de Wallonie (SPW) kon geen informatie delen omtrent welke bedrijven een energiesubsidie ontvingen, dus aan Waalse zijde hebben we deze subsidie niet in kaart kunnen brengen. Het gaat daar om een totaal van om en bij de 25 miljoen euro.

hebben op een verhoogde tegemoetkoming voor gezondheidszorgen ook genieten van lagere sociale energietarieven op gas en elektriciteit. Deze steunmaatregelen hebben een rechtstreekse impact en zien we dus ook meteen in de maandelijkse energiefactuur van de consumenten weerspiegeld. In april 2023 werd deze BTW-verlaging permanent gemaakt voor de gezinnen, maar werd er een nieuwe accijns geheven die het BTW-verlies voor de overheid gedeeltelijk compenseert.

Daarnaast werd er energiesteun toegekend in de vorm van twee basispakketten voor elektriciteit⁸ en gas⁹ gedurende de maanden november tot december 2022 en van januari tot en met maart 2023¹⁰. Op basis van de aankondigingen op de websites van de belangrijkste energieleveranciers leren we dat de uitbetaling van het eerste steunpakket vanaf november tot december 2022 plaatsvond. Het gaat om een totaalbedrag van 392 euro voor de maanden november en december samen, dat in één keer op de energiefactuur van november of december verrekend werd. De uitbetaling van het tweede energiebasispakket vond voor de meeste gezinnen plaats in maart. Het gaat om 588 euro voor de maanden januari, februari en maart 2023 samengenomen, dat in één keer in mindering kwam van de energiefactuur. Merk op dat de hoogste inkomens een deel van deze eindejaarspakketten via de belastingaangifte zullen moeten terugbetalen¹¹. Dit betekent dat we de energiefacturen van de gezinnen met de hoogste inkomens enigszins onderschatten.

Tenslotte had elk gezin recht op de uitbetaling van een verwarmingspremie van 100 euro, ongeacht de energie waarmee men verwarmt. Deze werd verrekend via de elektriciteitsfactuur vanaf april tot en met juli 2022. Tenslotte was er ook een stookoliecheque van 300 euro per gezin¹² en een premie voor de verwarming met pellets. De stookoliepremie zien we niet rechtstreeks in de energiefacturen. De premie kon immers pas achteraf aangevraagd worden en werd daarna uitbetaald op de bankrekening via de FOD Economie.

⁸ Het gaat om 61 euro per maand van november 2022 tot en met maart 2023 (bron: FOD Economie).

⁹ Het gaat om 135 euro per maand van november 2022 tot en met maart 2023 (bron: FOD Economie).

¹⁰ Enkel gezinnen met ofwel met een variabel energiecontract, ofwel met een vast energiecontract dat afgesloten of vernieuwd werd met een prijs vanaf 1 oktober 2021, maakten hier aanspraak op.

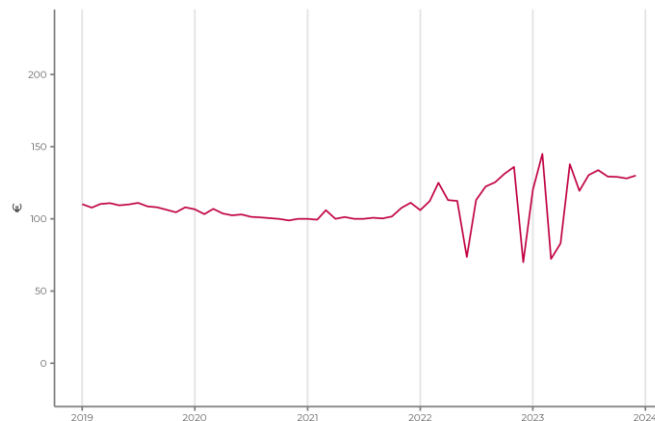
¹¹ Koppels mogen maximaal een gezamenlijk netto belastbaar inkomen van 125.000 euro per jaar hebben om voluit gebruik te kunnen maken van de korting. Voor alleenstaanden is het 62.000 euro.

¹² De eenmalige premie is bedoeld voor wie stookolie liet of laat leveren tussen 15 november 2021 en 31 december 2022.

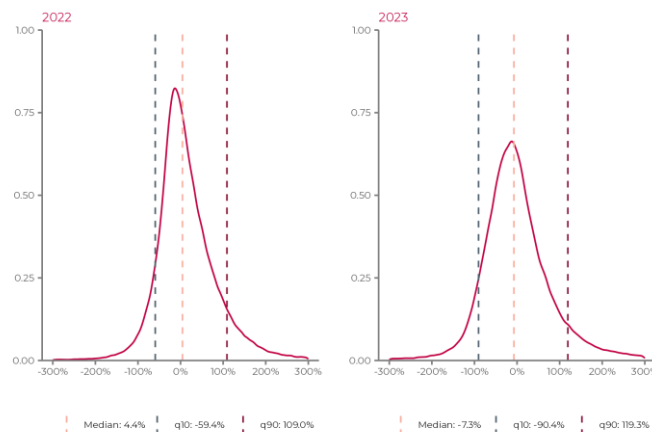

Onderstaande figuur toont het verloop van de mediaan van de maandelijkse energiefactuur van de gezinnen. We zien een toename van de energiekosten vanaf het vierde kwartaal van 2021. In 2022 zien we een duidelijk neerwaarts effect van de energiesteunmaatregelen in april (BTW-verlaging op elektriciteit en gas), in juni (verwarmingspremie) en november (eerste basispakket voor elektriciteit en gas). De mediaan energiefactuur steeg dankzij de overheidssteun “slechts” met 4,4% in het crisisjaar 2022, zoals we zien in Figuur 7 die de verdeling van de stijging van de energiefacturen weergeeft over de gezinnen. We stellen echter tegelijk vast dat ongeveer 10% van de gezinnen hun energiefactuur minstens zag verdubbelen. Maar ook dat een groot deel van de gezinnen hun energiefactuur, dankzij de steunmaatregelen, zag dalen ten opzichte van het voorgaande jaar. Voor deze gezinnen lijken de energiesteunmaatregelen hun doel voorbijgeschoten te hebben.

Figuur 6: Evolutie van de mediaan maandelijkse energiefactuur van de gezinnen (in euro)

Figuur 7: Verdeling van de procentuele verandering van de energiefacturen van de gezinnen in 2022 en 2023

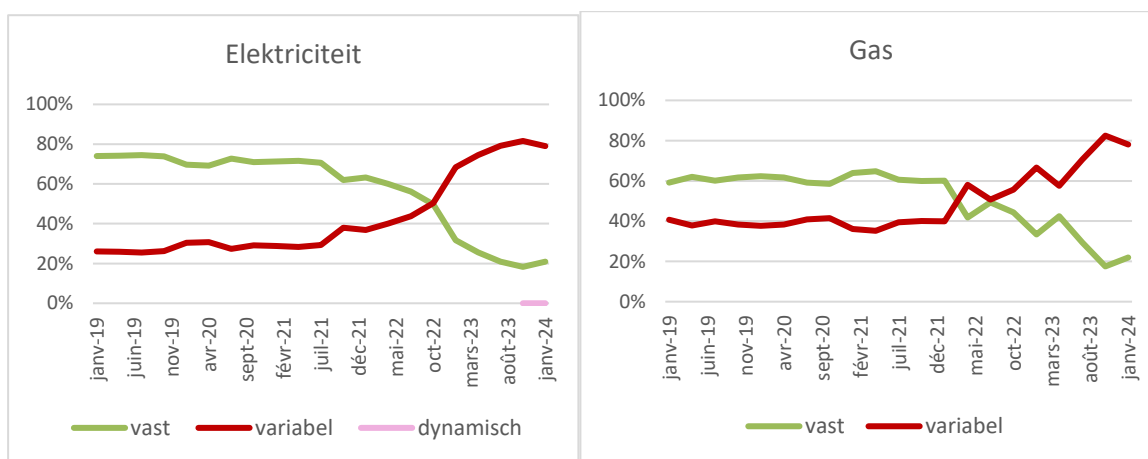

Hoe komt het dat bijna de helft van de gezinnen in 2022 weinig last ondervond van de buitengewone stijging van de energieprijzen? De reden is dat de meerderheid (zo'n 60%¹³) van de gezinnen nog (tijdelijk of gedurende het hele jaar) beschermd was door een vast energiecontract, waardoor zij weinig of geen impact van de sterke prijsstijgingen voelden.¹⁴

Figuur 8 toont de evolutie van het aandeel energiecontracten met vaste versus variabele prijzen in Vlaanderen. Einde 2022 bedroeg het aandeel vaste energiecontracten bij Vlaamse gezinnen, ondanks de sterke daling, nog steeds 50%.

Figuur 8 Aantal afnemers op een vast versus variabel energiecontract in Vlaanderen – gezinnen (bron: VREG)

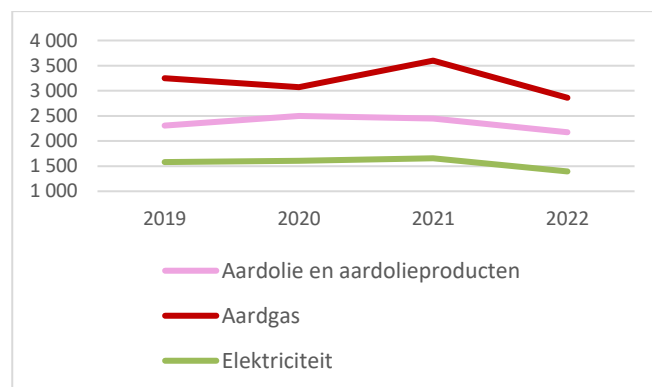
Daarnaast was er ook een daling van het energieverbruik van de huishoudens in 2022. Aangemoedigd door de hoge prijzen hebben gezinnen immers hun gedrag veranderd en geïnvesteerd in energie-efficiëntie. Figuur 9 geeft aan dat het verbruik van olieproducten, gas en elektriciteit van de Belgische huishoudens in 2022 respectievelijk 11%, 20% en 16% lager lag in vergelijking met het voorgaande jaar.

¹³ Zowel voor elektriciteit als voor aardgas beschikten ongeveer 60% van de huishoudens in maart 2022 over een contract met een vaste prijs (CREG, aug 2022, "Studie over de gevolgen van de aanhoudende hoge groothandelsmarktprijzen voor gas en elektriciteit").

¹⁴ Ugent concludeert: "Bijna de helft van de gezinnen (47%) betaalde in 2022 zelfs minder voor energie dan in 2021".

Figuur 9: Energieverbruik van de Belgische huishoudens (in kiloton olie equivalent, bron: Statbel)

In de eerste jaarhelft van 2023 zien we de energiefactuur van de gezinnen terug dalen, onder invloed van de dalende energieprijzen, maar ook dankzij de energiesteun. De hervorming van de energiefactuur met een bijkomende accijns ter vervanging van de BTW-verlaging duwt de energierekening in april 2023 omhoog. Vanaf juli valt het uitgebreid sociaal tarief weg.

In de tweede jaarhelft lag de mediaan energiefactuur van de gezinnen hoger dan in 2022 (zie

Figuur 6) door het wegvallen van de steunmaatregelen en door de verdere toename van het aandeel van energiecontracten met variabele prijzen. Het vaste energiecontract van veel huishoudens liep in 2023 ten einde, waardoor er een omschakeling naar een duurder variabel contract of een contract met hogere vaste prijzen was. In Figuur 8 zien we dat het aandeel vaste energiecontracten eind 2023 nog slechts 18% bedroeg.

Voor het gehele jaar 2023 stellen we een daling van de mediaan energiefactuur vast van -7,3% ten opzichte van 2022.

4. Nam de energiefactuur sterker of minder sterk toe bij de kwetsbare gezinnen met een laag inkomen?

We kijken in onze analyse ook naar het sociale aspect van de evolutie van de energiekosten. Hiertoe rangschikken we onze steekproef op basis van het gezinsinkomen en delen we deze op in drie categorieën. De 25% laagste inkomens behoren tot de lage-inkomensgroep, de 25% hoogste inkomens tot de hoge-inkomensgroep en de overige gezinnen tot de midden-inkomensgroep.

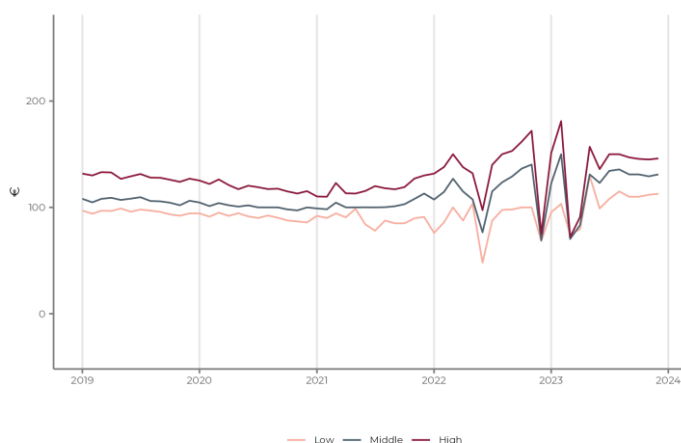
In 2022 is de jaar-op-jaar mediaan factuur voor de lage inkomensgezinnen met 9,3% gedaald, terwijl ze bij de midden- en hoge inkomensgezinnen respectievelijk 6,7% en 14,9% duurder werd.

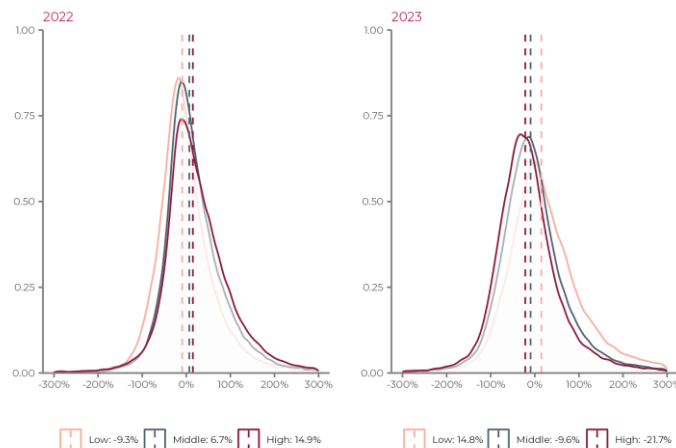
Dit geeft aan dat de energiemaatregelen (vooral de sterke uitbreiding van het sociaal tarief voor elektriciteit en gas) voornamelijk gezinnen uit de lage inkomensgroep beschermd hebben. Daarnaast kan ook gedrag een grote rol gespeeld hebben: het lijkt niet onlogisch dat kwetsbare gezinnen hun energieverbruik sterker hebben teruggedrongen dan meer welgestelde gezinnen.

In 2023 maakte de energiefactuur van de lage-inkomensgroep een inhaalbeweging. In Figuur 11 zien we een jaar-op-jaar stijging met bijna 15%, ten opzichte van een terugval met respectievelijk 10% en 22% voor de midden- en hoge inkomensgroepen. Veel heeft te maken met het feit dat het uitgebreide sociaal tarief een einde kende op 30 juni 2023.

Figuur 10: Evolutie van de mediaan maandelijkse energiefactuur van de gezinnen (in euro)

Figuur 11: Verdeling van de procentuele verandering van de energiefacturen van de lage-, midden- en hoge inkomensgezinnen in 2022 en 2023

5. Inflatiecijfers versus energiekosten

Als de levensduurte voor de gezinnen toeneemt, wordt dat gewoonlijk weerspiegeld in de inflatiecijfers. De inflatie in ons land wordt berekend als de jaarlijkse stijging van een representatieve korf van goederen en diensten die de gezinnen consumeren, die we de consumptieprijsindex (CPI) noemen.

In 2022 nam de energiecomponent van de consumptieprijsindex dus sterk toe. Gemiddeld bedroeg de energie-inflatie maar liefst 71% dat jaar (zie Figuur 12). Die hoge energie-inflatie, die de totale inflatie aanvuurde, was een belangrijke drijfveer voor de overheid om energiesteun te verlenen aan de gezinnen. Met de lagere energieprijzen in 2023 werd de energie-inflatie negatief. Ze bedroeg gemiddeld -28% in 2023.

Als we deze evolutie van de energie-inflatie naast de werkelijke kostprijs van energie voor de gezinnen leggen, dan constateren we toch wel een sterke mismatch (zie Figuur 12). In 2022 stegen de energiefacturen, maar veel minder sterk dan de energie-inflatie. In 2023 daalde de mediaan energiefactuur van de gezinnen terug, maar de daling was veel minder sterk dan de daling van de energie-inflatie.

De voornaamste reden van de mismatch is het feit dat de consumptieprijsindex enkel rekening houdt met de prijsvoorwaarden van nieuwe energiecontracten¹⁵. Er werd dus geen rekening gehouden met het feit dat vele gezinnen nog over een vast contract beschikten aan lagere tarieven. Daarnaast houdt de consumptieprijsindex onvoldoende rekening met het verminderde energieverbruik van de gezinnen. De gewichten van de verschillende goederen en diensten in de korf worden immers slechts met vertraging aangepast aan de realiteit.¹⁶ Tenslotte

¹⁵ Zie Jonckheere, J. 2022, "Energieprijzen en inflatie: it's complicated", NBB Blog.

¹⁶ Zo was het gewichtenschema van de CPI tot en met 2023 nog gebaseerd op de huishoudbudgetenquête van 2018,

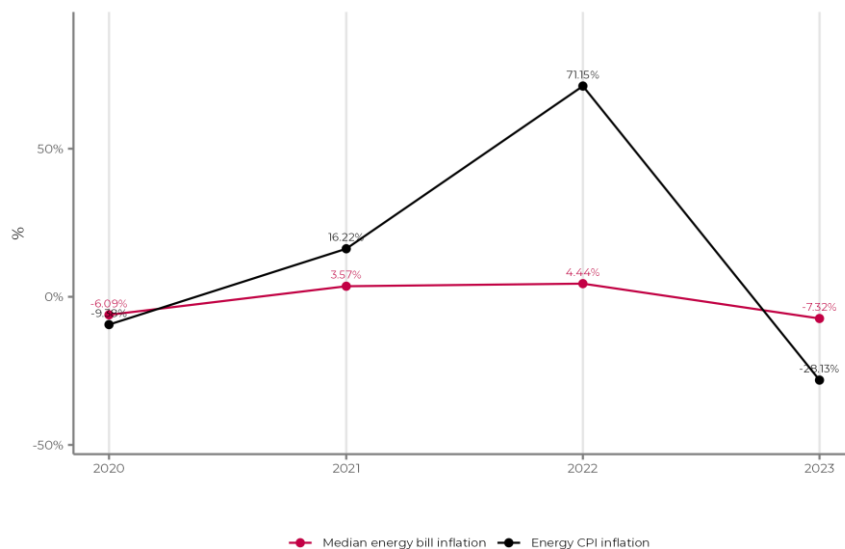

worden bepaalde overheidsmaatregelen, zoals het eindejaarbasispakket aan energie, niet meteen volledig opgenomen in de index. De impact van de maatregel wordt gespreid over een volledig jaar vanaf het moment van invoering. Dit geeft een vertekening aangezien het energiepakket meteen in mindering kwam van de maandelijkse energiefacturen van de gezinnen.

We concluderen dat, omwille van de energiecomponent, de inflatiecijfers in 2022 een overschatting waren van de stijging van de kosten van levensonderhoud van het merendeel van de gezinnen. De sterke terugval van de inflatie in 2023 hield een onderschatting van de levensduurte in.

Dat doet vragen rijzen over de manier waarop die energieprijzen in de index worden verrekend. Deze vaststelling is in lijn met eerder onderzoek van de universiteit Gent.¹⁷

Figuur 12: Vergelijking tussen de energie inflatie en de jaarlijkse stijging van de energiefactuur van de gezinnen

omwille van de vertekeningen in het consumptiepatroon tijdens de pandemie. De gewichten werden geüpdatet aan de hand van prijsevoluties, maar er werd dus geen rekening gehouden met gedragswijzigingen. Vanaf dit jaar worden de gewichten gebaseerd op het huishoudbudgetonderzoek van 2022, dat geactualiseerd werd op basis van de prijzen in 2023. Omwille van het lagere energiegebruik in 2022 en de gedaalde energieprijzen in 2023 daalt het relatief aandeel van energie in de indexkorf van 13,5% naar 7,9%, een afname met 42% (Zie Statbel, 2024, "Januari 2024: jaarlijkse actualisering van de consumptieprijsindex (CPI) met referentiejaar 2013 = 100").

¹⁷ Peersman, G., Schoors, K. en van den Heuvel, M. 2023, "Hoezo energiecrisis? Analyse van de energiefactuur van 930000 gezinnen", Gentse economische inzichten.

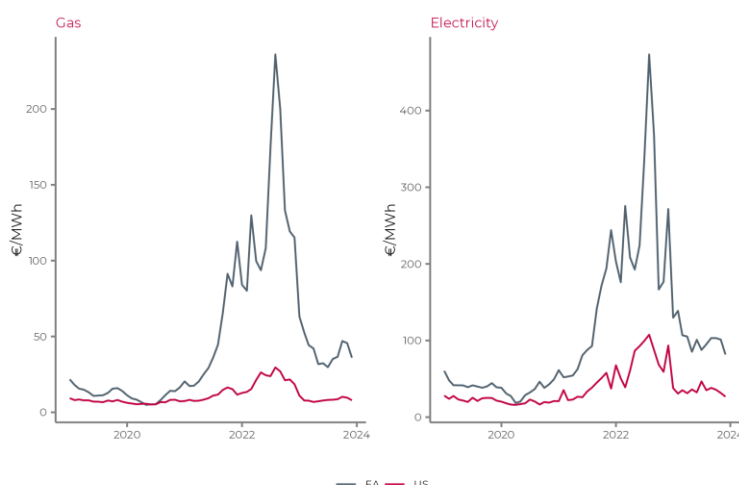
6. Besluit

Bij de Belgische bedrijven was de gemiddelde kostenstijging voor energie in het crisisjaar 2022 minder groot dan aanvankelijk gedacht. We stellen in onze studie een stijging van 35% tot 57% vast ten opzichte van 2021, wat beduidend lager is dan wat in die tijd door de bedrijven zelf werd aangegeven in enquêtes. In 2023 zien we de energiefactuur van de bedrijven verder stijgen, met 2% tot 16% naargelang de sector. De energiecrisis werd dus nog sterker gevoeld in 2023, het jaar waarin de energieprijzen grotendeels terug normaliseerden, dan in 2022.

Door de gecumuleerde groei over de twee afgelopen jaren, was de energiefactuur van de bedrijven in 2023 heel wat duurder dan vóór de energiecrisis, ondanks de sterke daling van de energieprijzen. De energiekost blijft zo'n 27% tot 55% hoger in vergelijking met het jaar 2019. Dit is niet verwonderlijk, aangezien ook de energieprijzen een stuk hoger blijven dan voorheen. Gemiddeld waren de elektriciteitsprijzen in 2023 nog meer dan tweemaal zo hoog, gas was bijna driemaal zo duur en de olieprijs noteerden 30% hoger dan in 2019.

Die hoge energiekosten zijn slecht nieuws voor de concurrentiepositie van onze Belgische bedrijven, zeker in vergelijking met bedrijven in de Verenigde Staten, waar men veel minder hinder ondervond van de energiecrisis en de prijzen heel wat lager bleven (zie Figuur 13). In 2023 waren de gasprijzen nog bijna 5 keer zo hoog als in de VS. De Europese elektriciteitsprijzen bedroegen in 2023 nog het driedubbele van de prijzen in de VS.

Figuur 13: Vergelijking energieprijzen Verenigde Staten en Eurozone (in € per MWh)

Bij de gezinnen steeg de mediaan energiefactuur “slechts” 4,4% in het crisisjaar 2022. De meerderheid van de gezinnen werd nog (tijdelijk) beschermd door een vast energiecontract,

waardoor zij weinig of geen impact van de sterke prijsstijgingen voelde. Verder hadden de steunmaatregelen van de overheid en een vermindering van het energieverbruik een neerwaarts effect op de energiefacturen. Dit neemt niet weg dat ongeveer 10% van de gezinnen zijn energiefactuur minstens zag verdubbelen.

Wanneer we onze steekproef opdelen op basis van het gezinsinkomen, stellen we vast dat overheidsmaatregelen de gezinnen met de 25% laagste inkomens goed beschermd hebben tegen de energieprijsstijgingen. De mediaan energiefactuur voor lage inkomensgezinnen is in 2022 zelfs met 9,3% gedaald. In 2023 maakte de energiefactuur van de lage-inkomensgroep een inhaalbeweging. De stijging van bijna 15% heeft veel te maken met het einde van het uitgebreide sociaal tarief op 30 juni 2023. Bij de midden- en hogere inkomensklassen zagen we de omgekeerde beweging. Bij hen namen de energiekosten toe in 2022, waarna ze weer afnamen in 2023.

Tenslotte stellen we in onze analyse een discrepantie vast tussen de evolutie van de energie-inflatie en de werkelijke evolutie van de energiekosten voor de gezinnen. De sterke toename van de energie-inflatie in 2022, die de totale inflatie aanvuurde, staat in contrast met een beperkte toename van de energiefacturen voor het merendeel van de consumenten. De algemene inflatie was een overschatting van de gestegen kosten van levensonderhoud. We stellen daarom vragen bij de berekeningswijze van de consumptieprijsindex, waarin enkel prijzen van nieuwe energiecontracten meegenomen worden, en abstractie gemaakt wordt van lopende contracten.

Meer info hierover?

Belfius Research

Véronique Goossens, + 32 (0)475/45.21.31 / veronique.goossens@belfius.be

Media Relations

Ulrike Pommée, + 32 (0)495 18 35 17 / ulrike.pommee@belfius.be - press@belfius.be

www.belfius.be

Dit document, opgesteld en verspreid door Belfius Bank, weerspiegelt de visie van Belfius Bank en bevat geen gepersonaliseerd beleggingsadvies of -aanbevelingen, noch onafhankelijk onderzoek op beleggingsgebied. De vermelde cijfers geven de situatie op een bepaalde moment weer en kunnen veranderen.